toja«. Esimesed anded laskis ta omal kulul trükkida. J. andis 7 annet »Sannumetojat« välja (I a. Tartus, 1848, II — 1849, III — 1850, IV — 1851, V —1856, VI — 1857 ja viimane, VII, anne 1860). »Sannumetoja« juttudega pani J. aluse meie rahvalikule külajutule. Need jutud olid osavasti tõlgitud ja suurelt osalt meie olude järele ümber tehtud saksa rahvakirjaniku W. O. Horni (W. Örteli) juttude kogust »Spinnstube« ja »Des alten Schmidt-Jakobs Geschichten«. Need raamatud olid tookordse talurahva haridus-tasapinna kohaselt lihtsalt, vahest veidi jämedavõitu kirjutatud ja neid loeti suure isuga. »Sannumetoja« hea minek ergutas kirjanikku, nii et sellele järgnesid »Püssipappa essimesed külla-Juttud külla rahwale...« (Tartus, 1854) ja palju teisi jutte. Nad on nii osavasti saksa keelest ümber tehtud, et tihti küsida tuleb, kas nad mitte algupärased ei ole. Mõned jutud on seda tõesti, nii näiteks »Juudi rättsepp«, missuguse jutu sisu 40—50 a. tagasi oli Vändras alles üsna värske sündmus.

J.-i päevil ei maksnud veel mitte põhimõte, et kunst, nii ka luulekunst iseenese otstarve on, vaid siis seati ta ikka rahvavalgustuse teenistusse, et õpetada, kõlbliselt parandada meeldival jutu kujul. Sellest seisukohast tuleb ka J.-i loodud ilukirjandust hinnata ning grupeerida. Seal on kõige pealt õ p e t l i k u d jutud, nende seas hea väljavalik a j a l o o l i s i jutte, nagu Saardami linna puusepa sell (Peeter Suur), vürst Menšikov, Rootsi Raudpea (Karl XII ja Põhja sõda), Gustav Adolf, Napoleon, Aleksander Suur, Hannibal, Julius Cäsar, prints Eugeenius, Kromwell, Priidik II elust, türklased Konstantinoopolis ja Wiini all jne. Me näeme: terve ajaloo-kursus lugejaile, kelledel neid teadmisi ajaloost tol ajal teisel teel saada ei olnud. Nende seas on ka üksikud originaalid, nagu lühike jutt »Ditmari herra häätegu. Ristiusku sõjamees türklaste seas«, (J. W. Jannseni kirjad III j. III anne, Tartus 1893) — lugu major v. Ditmari sõjamehe-elust, kuidas ta vaenlase linnas oma elu riskeerides põleva maja teiselt korralt inimese alla tõi. Üldiselt on suur osa J.-i juttudest õpetlikud ja lõbusad külajutud, nagu nad Saksamaal XIX a. s. keskel moes olid. Seal kirjeldati külaelu realistlikus toonis, kuid idealiseeriti seda õpetlikkuse ja sentimentalismi lisandamisega. Selles on J. teerajajaks olnud kirjanik J. Pärnile ja teistele, kes pärast seda samas sihis oma algupärased külajutud kirjutasid. J.-i juttude arv on kaunis suur, ulatub üle 150, niisama nagu tema vaimulikkude laulude hulk on rohke. See kõik kannab osalt paljukirjutamise pealiskaudsuse laadi, kuid oma võrdlemata suure jutustusanniga jõudis ta seatud sihile: ta kasvatas rahva lugemishimu ja haris teda mitmekülgselt. Oma ülalmainitud külajutud on J. avaldanud seitsmes »Sannumetojas«, »Püssipappa« juttudes, ajalehe lisades ja mõned ka eriraamatuis. Nagu juba öeldud, on suurem osa neist tõlgitud ja ümber tehtud, aga on ka originaale. Peale juba nimetatud «Juudi rätsepa« loetakse algupäraste sekka »Ma targad« (1857), »Uus wariser . . .« (1860), »Ühe waese köstri kimbatus«, »Kuida enne olnud ja kuida pärast oli«, »Kuida Pajuwere Ellu püksid jalga sai«. Neis juttudes kujutatakse ebausku, vaeste ja rikaste vahekordi, külaelus mitmeti ettetulevaid pahesid.

Vändras oli kõige selle kirjanikutegevuse algus. Et J.-i pere kiiresti kasvas ja tema tõusev iseteadvus tema ka pastor Körberiga vastollu viis, siis võttis ta 1850 kutse vastu Pärnu Ülejõele kooliõpetajaks minna. See koht tõotas temale majanduslikku paremust. Koolil oli hea osa maad, ka rahapalk parem ja linnaelu andis lootust soodsamaks kirjanduslikuks tegevuseks.

Pärnus võttis J. oma ajalehe väljaandmise mõtte uue hooga üles. Tal oli seal niikuinii palju tööd. Suur kool, kus tal 60 lapsele kahes keeles tuli õpetust anda, nõudis palju jõukulu, siis andis ta päevas veel 2—3 eratundi, ühe orelimängu-tunni, juhtis oma majapidamist, kus ka abikaasa tublisti kaasa aitas, oma kartulisaagist tärklist valmistades ja müües, niisama küünlaid tehes. Kuid siiski arvas J. veel nädalalehe kirjutamisega valmis saada. A. 1857, kui Venemaal vabamad tuuled puhusid, tuli ka ajalehe väljaandmise luba Pärnu trükikoja omaniku F. W. Bormi (vt.) nimele. Ja J. hakkas lehte kirjutama, mis aegamööda tema elu peategevuseks kujunes. Ajalehe-toimetajana sirgus J. avalikuks tegelaseks ja tema juhtiv mõju ulatus üle kogu Eesti. Küll olid ka kirikuõpetajad samal ajal loa saanud Tartus eesti nädalalehte välja anda, mida 30 kirikuõpetajat oma kaastööga toetasid, kuid sellest hoolimata ei suutnud õpetajate »Tallorahwa Postimees« köster J.-i lehega võistelda ja pidi varssi hingusele minema. Väljaandjail puudus toimetaja, kes sedavõrt rahvaelu ja rahva keelt ning tema nõudmisi oleks tunnud ja kellel säärane kirjanikuand oleks olnud kui J.-il.

Oma uues lehes ei saanud J. sel ajal suurt politikat ajada. Politika ei seisnudki tema lehe eeskavas. Seal toodi teateid kodu- ja välismaalt, ergutati rahvast hoolekandmisele koolide eest, uute omavalitsusasutiste ja kohtute asjaajamises, laulukooride asutamises, paranduste ettevõtmiseks põllutöös ja karjakasvatamises, tõsteti huvi kirjanduse